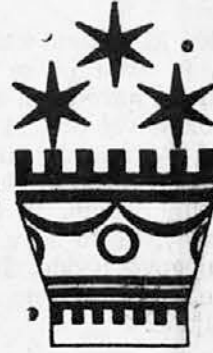

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1'50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 30. marca 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočerkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Razmere ustvarjajo človeka

(Velikonočno premišljevanje.)

Boj med bogastvom in uboštvom, oduštvom in pravičnostjo, sleparstvom in poštenostjo, posiljem in svobodo je trajen v človeški družbi. Izkoriščanje človeka po človeku se vrši v različnih oblikah, kakor pač prevladuje ta ali oni način gospodarstva. Danes odločuje industrijski in trgovski kapital, ponekod še zemljiški, ki mu v mišljenju in delu služi vse.

Ali je mogoče posamezniku odtegniti se njegove vplivu? Ali smo res vedno sami kovači svoje usode? Svetniške narave, ki se odrekajo svetu in jih hranijo koreninice, se morejo z npravno silo dvigniti v višino ali izredne osebnosti z močno voljo, ki se vzpno nad svojo površino. Ali pa velja to za splošnost? Za vse čase in kraje?

Človek je navezan na tvornost, ki mu daje osnovo za rast in dviganje duha. Gospodarstvo in družbena okolica oblikujeta ljudi, kakršni so. Ni svobodne duhovnosti brez svobodne telesnosti. Kdor preoblikuje z vsem, ta lahko besediči o škodljivosti materije za druge. Zastoj pa pripoveduješ siromaku o Bogu, ako mu nisi omogočil človeškega življenja; brezuspešno pričakuješ od poprečnega izobraženca značajnosti, ko nima trdnega položaja; ne zahtevaj od odvisnega kmeta in delavca narodne zavesti. Lačnega slavčka ni mogoče nakrmiti s še tako lepimi pesmicami — pravi ruski pregovor. Razbiti verige tvorne in s tem miselne odvisnosti, v tem je rešitev; zakaj vsa človeška zgodovina ni drugega kot boj za košček resnice in svobode (verske, znanstvene, narodne, politične, socialne).

Tudi vprašanje malega naroda je zvezano s socialnim. Svoj čas so na Slovenskem pripovedovali kaj pogosto, kako prav za prav pri nas ni socialnega vprašanja, ampak samo narodno, češ, da je ves narod berač.

Vsem, ki vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji služčega lista pri sre, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

Ne zanikujem različnega položaja velikih in malih narodov,

Kakor je med slepci enooki kralj, tako je treba presojeti tudi družbeni sestav naroda-berača. Ko so nam najbolj zatrjevali, da sami vendar ne moremo reševati socialnega vprašanja, ker ga rešijo pač veliki (isto so govorili o verskem vprašanju), takrat je bujno cvetelo oduštvost na narodni podlagi. Liberalci Tavčarjeve dobe n. pr. so narodno politiko reševali tako, da so imeli posamezne vaške mogočnike, te »kralje na Betajnovi«, ki so tiščali k tlom odvisnega kmeta in delavca svoje okolice, za stebre svobodnega slovenstva, kakor bi mogle te zelenice sredi puščave obubožanega in zato neodpornega ljudstva zajeziti prediranje nemštva in onemogočiti vladni pritisk.

Ta kratkovidnost se je v zvezi z našim avstrijanstvom, ki so ga uganjali duhovniki in posvetnjaki, maščevala ob preobratu: slovenski človek je bil slabo pripravljen na velike dogodke viharne

dobe in jim zato ni bil kos. Po preobratu se nadaljuje igra ob izpremenjenih kulisah: slovenska duhovnost je ostala ista (politično in socialno), ker se ni predrugačila njena gospodarska osnova. V tem je še slabše, da so dobili »kralji na Betajnovi« obsežnejše področje svojega dela,

Alfa.

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnejo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vključeno naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in admiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.

Koroški Slovenci v zrcalu zgodovine*

Iz katasterskega imenika za Gornje in Spodnje Koroško lahko vsak nepristransko sodeč človek posname, da so nekdanj po vsej Koroški bivali Slovenci. Za Slovence nesrečni srednjeveški fevdalizem in Drava kot meja med solnograško nadškofijo in oglejskim patriarhatom po Karlu Velikem sta povzročila, da se je pričelo priseljevanje frankovskih, odnosno nemških veljakov in njih služinčadi, najprej severno od Drave, pozneje pa tudi južno od Drave. Dobili so ti tuji veljaki nekdanj slovensko zemljo kot fevd in začeli med Slovenci naseljevati tudi nemške naseljnike. Ker so imeli ti priselniki razne svoboščine in zaščito pri nemških oblastih in nemških škofih za vsa svoja dobra

* Primerjaj sestavek »Koroška ob prevratu« v zadnji številki.

in slaba dejanja, je kmalu podlegel deloma njihove vemu nasilju, deloma njihove vemu vplivu slovenski živelj ter postal v teh časih njihov suženj. Začela se je med Slovenci intenzivna germanizacija, začelo se je zaničevanje slovenskega jezika, slovenske noše in slovenskih navad. Ker so bili slovenski stanovaleci izročeni milosti in nemilosti tujcev, je ginila med slovenskim ljudstvom slovenska samobitnost in samozavest. Poleg visokih davkov je moral opravljati slovenski podložnik še tlako, ki je prizadevala našemu kmetu neizmerno škodo. Ne samo da je moral zaradi nje zanemarjati lastno delo in često zamuditi ugodno vreme za oranje svojih njiv, za setev in žetev, za košnjo in pletev, s tlačanskim delom se je tudi navzel malomarnosti, lenobe in neznačajnosti. Moralne posledice tlake so bile pogubne. Tlačan se je moral rano naučiti

Glasbeni pregled

OPERA.

Carmen, opera v štirih dejanjih. Glasba: G. Bizet; besedilo prevedla: Oton Zupančič in Niko Štrifof. Režiser: Primožič; dirigent: Švara.

Georges Bizet (1838—1875) je ustvaritelj verizma v glasbeni drami. Kot glasbenik je bil realist, hoteč vse v resničnem okviru in hud nasprotnik, kar je namišljenega. Zato seveda pri premijeri l. 1875. ni imel uspeha, kajti tedanjemu gledališkemu občinstvu niso ugajali cigani, potepuhi, kontrabantari, oblečeni v cape, marveč grofje in princeze, svila in baržun. Pozneje se je opera popolnoma uveljavila in danes prav tako, kakor pred 40 leti, še vedno osvaja svet.

Carmen (Thierryjeva) je odigrala svojo vlogo prav lepo; njen glas kakor igra sta se dobro skladala z značajem opere — znak doživetja in življenja. Njen partner don José (Marčec) ni dosegel tistega, kar bi želeli, ne v igri, ne v glasu, kjer posebno motita njegov nasalni ton in izraz. Prav dobra sta bila pevski in igralski Escamillo (Marjan Rus) in Micaela (Ribičeva). Ostali, zlasti Golobova, so dobro izpopolnjevali igro, ki je zapustila jako ugoden vtisk.

Režija (Primožič) je bila dobra; režiser se je poskušal približati zamisli prave Carmen. Seveda je stroga zgodovinsko-stvarna interpretacija nesodobne skladbe enako manj možna, kakor je težko primerno in pristno razumevanje nesodobnih skladb. — Prevod je gladek in lep, orkester in zbor sta bila dobro naštudirana, prav tako balet (Golovin). Obisk je bil zadovoljiv.

Knez Igor. Glasba: Borodin; prevod in dirigent: Štrifof; režiser: Primožič.

Borodin je bil član ruske Petke (poleg njega še: Kjuj, Musorgski, Balakirev, Rimski-Korjakov), ki je preobrazila rusko glasbo in ji dala narodno noto z zahtevo, da bodi umetnost najgloblji izraz narodne duše. Besedilo je napisal sam na podlagi epa »Slovo o polku Igorevč«. Ker ga je prehitela smrt, sta opero dovršila Rimski-Korjakov in Glazunov.

Instrumentacija je polna in dosti bogata. Nekateri scene so nekam dolgozvezne, zlasti nekateri soli v I. dejanju. V splošnem pa je opera zanimiva in prav dobra ter je publiko pri nas, kakor menda tudi drugod, še precej osvojila.

Zasedba je bila na mestu: Primožič, Thierryjeva, Gostič, Janko, M. Rus in Kogejeva so bili v igralskem in pevskem pogledu prav dobri, tako tudi ostali, zlasti še Zupan in Banovec, ki sta svojo vlogo — bedaka — podala zelo naravno. Posebej moram pohvaliti balet (naštudiral: Golovin), ki je slikovito in tehnično odlično zamišljeno in izvedeno podal svojo sliko. Zbor in orkester sta bila dobro naštudirana. Režija je bila dobra, nekoliko je motila le omejenost prostora.

KONCERT.

Koncert donskih kozakov dne 14. marca v Unionu.

Po daljšem presledku so se zopet oglašili pri nas; nikdo menda ne misli, da nosijo s seboj in propagirajo umetnost, od katere so se odmaknili tako zelo daleč, da je v zbor v tem stanju niti vložiti več ne morejo. Zbor odlikuje sijajna tehnika;

rekel bi, da so pevski akrobati. In to ter disciplina zbora je prav vse, kar imajo in morejo nuditi. Novega niso prinesli ničesar; njihove pesmi so še vedno skoraj vse iste, peveci tudi. Zato tudi stalno pešajo in kmalu bodo menda tako daleč, da vsa njihova tehnika, niti kozaški plesi (!) ne bodo več privabljali množice. Pri nas morda še, saj pri nas z veseljem in navdušenjem sprejemajo vse, kar je tujega. — Spored je obsegal svetne in cerkvene pesmi. Basi razpolagajo s sijajnim obsegom, tenorji pa so slabi, izrabljeni. Treba bi bilo novih moči, a kje vzeti kozake? Teh ni dobiti kar tako, če nočejo, da bi ljudje o njih ne šepetali kakor pred nekaj leti o štirih »zamorcih«, ki so pri nas »koncertirali« z velikim uspehom, pa so bili baje le Čehi! Občinstvo hoče videti kozake, zato rado več plača. »Kozaska valuta« stoji više od drugih! — Ljudem je baje zelo ugajalo, kar seveda še zdaleč ni odločilno za kritično presojanje zbora, ker nastopi vprašanje, kaj jim je ugajalo, kaj se zahteva od zbora in ali je tehnika, rutina, virtuoznost že dovolj. — Dirigiral je njihov stalni dirigent Sergij Jarov. Dvorana je bila skoraj popolnoma razprodana.

Osterčev klavirski koncert v praškem radiu.

Praški radio je v okviru svojih tedenskih koncertov novodobne glasbe izvajal v torek 13. t. m. zvečer klavirski koncert za klavir in solo in pihalni orkester našega odličnega najmodernejšega skladatelja Slavka Osterca. Sele pred nekaj meseci je bilo delo skončano, pa smo ga že slišali v vzornih izvedbi. Klavirski del je podal z izredno jasno zvočnostjo in virtuosno zgrajenostjo dr. Karel Reiner; orkestralni del je dirigiral Otakar Jeremijaš, izva-

klanjanja gospodu in morebiti še bolj njegovim uradnikom od najvišjega pa do šlibarja in valpta. »Vaša gnada« je obče znana cvetka tega servilizma, morečega prvotni moški ponos slovenskega kmeta — zlasti v krajih, ki so bili blagoslovljeni z nemškimi graščinami. Tujci so Slovencem zoževali meje njih ozemlja, krčili s ponemčevanjem število naroda, uničevali so jim s tujimi primesmi pogoje narodnega bitja, politične samostojnosti in samosvojega duševnega žitja. Ginil je zaradi tega slovenski živelj bolj in bolj ter puščal med ostalimi nezaupljivost in bojzljivost, pomanjkanje narodnega ponosa in osebnega spoštovanja. To tisočletno suženjsko življenje je privzgojilo slovenskemu prebivalstvu strah in bojazen pred Nemci in nezaupanje nasproti lastnim voditeljem tako, da je ljudstvo bolj verjelo tujcem kot svojcem in se dalo voditi od tujcev, ki so imeli pri posameznih uradih odločujočo besedo. Od razumnosti je imelo slovensko ljudstvo na svoji strani edino duhovščino, ki je izhajala večinoma iz njegovih vrst in mu bila če ne voditelj, pa vsaj tolažitelj v dolgi

vrsti tožnih stoletij. Medtem ko se je po mestih in trgih, po gradovih in šolah šopirila tujščina, se je razlegala vsaj raz propovednice iz ust duhovnikov beseda božja v domačem materinskem jeziku. Sicer niti tu ni manjkalo izjem, kajti iz celovškega semenišča so prihajali med Slovence tudi duhovniki, ki niso znali brati slovenskih molitev in so se jih morali učiti od cerkvenikov. To se žal danes po nekaterih slovenskih župnijah ponavlja, ko je odšlo po plebiscitu nekaj slovenskih duhovnikov iz dežele.

Žalostna je slika, ki jo nam kaže zgodovina koroških Slovencev, in dala bi se napisati debela knjiga o njih bedi in narodnem trpljenju. Naj bi si jo utisnili v spomin vsi oni, ki z lahkim srcom izrekajo svojo sodbo o narodu, ker ob usodni uri ni izpolnil upov, ki so jih vanj stavili bratje v zaledju. Trpi za grehe drugih, in tudi za narodne grehe vseh Slovencev, ki so se v preteklosti tako malo brigali za njegovo usodo. Imeli so pač vse druge kot narodne skrbi, in zato jih je veliki čas zatekel nepripravljene.

nejše trgovsko središče, marveč le vojaško taborišče. Prvo slovensko ime, katerega imamo za Trst, nam omenja zgodovinar Nicolo Manzoli 1611, t. j. »Tabor«, četudi dostavlja, da bi to bilo nemško ime. Že ime tabor na sebi kaže, da so okoličani Trsta bili Slovenci. Da pa so Slovenci stanovali tik do mestnih zidov, kažejo še ohranjena stara krajevna imena okolice: Ursinigijs, t. j. vršič, pozneje Veduta Romana, Loza, t. j. nizki grad, ki je segal do mestnih zidov, Patóc za vodotečino od Sv. Ivana. Da ni bilo prave ceste v ozadju Trsta nam kaže poročilo, da so prvo vozno pot iz Trsta proti Monte Bello napravili šele l. 1817. Takrat je segel cerov gozdšč Farnetto prav do mesta, visoki gozd pa je pokrival pobočje Belega Vrha. Cesto na Razdrto in Postojno je dal graditi šele cesar Karel VI., l. 1719. Ves ravni prostor, kolikor ga je bilo med Trstom in Bregom, katerega sedaj zavzema Citta Nuova, t. j. novi del mesta, bil je močvirnat in zaraščen s trstjem. Močvirja so stvorili hudourniki izpod Rocola, Rojana in Lonjere. Kjer stoji sedaj svetilnik, bil je otoček, imenovan Zucco, kar bi izvajal iz slovenskega čuklja ali čuk, t. j. čer, ki molj iz zemlje, oziroma iz vode. Na severni strani, kjer stoji sedaj železniška postaja, pa je bil talni studenec Musiella, Mugil, Musia, Mucil, ime, katero so stari Rojanci pred 50 leti še dobro pomnili, t. j. slovensko Močilo. Večji del morskega bregu od Sosljana (Sistiana) pa do Boljunca je bil zaraščen z gozdom. Gozd je bil po vsem Krasu, posebno po srednjem, v razdi od Vel. Hriba 584 m čez Volnik 549 m na sedanji St. Lenard 402 m. Tržačani so imeli v tem gozdu svoje lovišče, ki so ga imenovali »Vena«. Da je bila »Vena« gosto drevnata, kažejo poročila, da je lov dajal srnce, fazane in jerebice. Vrh morskega brega pa so morale biti že davno manjše slovenske vasi, ker so najstarejša imena le slovenska in ni nobenega sledu Vipavske doline ter izvira iz slovenske besede konta. Da so slovenski okoličani pristopne dele Brega nasadili s trtami in oljkami, kaže ime pašten. To so majhne ravnice, izpodkopane v strmih bregu in podložene z mirom, t. j. zid brez malte. Nekateri filologi razlagajo besedo iz latinskega pastina, ker rabi Plinius besedo pastinare za krčiti. Romanist Walde to besedo pravilno nanaša na slovensko-rusko pahát. Štrekljeva razlaga, da pomeni beseda pašten, pážitno, t. j. zemlja, ki daje hrano, ne drži in tudi pomensko ne odgovarja. Pašten je prepahan, krčen svet v strmih pobočju.

Iz zgodovinskega poročila sledi, da so tržaški meščani l. 1356 z oklicem vabili slovenske pastirje s Krasa in Istre, naj bi se naselili v tržaški okolici. Obečali so jim zemljo za vedno s pogojem, da pokrčijo gozd ter goje črede, ki so bile potrebne za prehranjevanje mesta. Ker se imenujejo črede »madra«, so imenovali naseljence mandrijere. Vsak mandrijer je dobil 10 plen (plina) zemlje, plena po 1374 sž. kvadrat, torej preko 8½ oralov. Beseda plina v obliki pluina živi še v narečju Citta nuova v Istri, za mero tolike zemlje, kolikor jo obdela par volov na dan. Mandrijeri so plačevali v priznanje gospodarjeve lasti 20 soldov primščine na leto. Tržaška zemljiška knjiga, ki je najstarejša v naših krajih, kaže prav pogosto vknjižbe dominio diretto, t. j. lastnika, in dominio utile, t. j. posestnika. Vabilu meščanov so se odzvali od vseh strani slovenski in bržkone tudi hrvaški pastirji tako, da so ves breg pod Krasom v kratkem ogo-

Dr. Henrik Tuma:

Početki Trsta*

Ni zgodovine brez zemljepisja in družboslovja. Naglavni greh naših zgodovinarjev je bil in je, da so preveč vezani na germansko ideologijo in pisane kronike brez lastne intuicije. Za zgodovino Trsta in Primorja se je naša znanost doslej le malo brigala, nasprotno so italijanski učenjaki že davno preiskali prvo zgodovino Trsta in Istre. Rosetti, Kandler in cela vrsta pisateljev v Archeografo Triestino, Atti soc. Istria, Pagine Istriane, Atti dell' Istituto Veneto in drugih italijanskih revijah so korenito preiskali vse zgodovinske vire. L. 1916 in 1917, ko sem bil za vojne v Trstu brez dela, imel sem priložnost čitati večino del.

Kras in Primorje sta bila že davno v prazgodovini obljudena. Tržaški arheolog Marchesetti je na hribu Moliano, sedaj Monte Bello 269 m, slov. Beli Vrh nad Trstom izza približno 1500 let pred Kr. našel ostanke gradišča — casteliere, katere pripisuje ilirskemu plemenu. Nimamo pa nobenih podatkov, ali in kako bi bili obronki pod Belim Vrhom proti morju obljudeni, kajti prva zgodovinska vest o Trstu govori le o vojaškem taborišču iz leta 178. pred Kr. na brdu 79 m, sedaj Sv. Just. Po ustanovitvi velikega obmejnega taborišča v Ogledju l. 183 so Rimljani zasedli tudi zapadno obalo Istre. Poslali so okoli 12.000 veteranov italjskih pomožnih čet, ter tudi na brdu Sv. Justa tik nad morskim zatonom ustanovili rimski municipij. Na rimsko taborišče pri Sv. Andreju na ravnici ob morju nas spominja še danes imenovanje Campo Marzio.

Prvi vodovod so takoj z ustanovitvijo mesta Rimljani speljali l. 178 izpod Starega Brega nad Lonjero skozi Sv. Ivan. Že l. 34. pr. Kr. so pa napravili drugi vodovod čez Ključico iz Boljunca. Dokaz, da se je mesto v 150. letih precej razširilo. Vendar lega takratnega Trsta ni bila posebno odlična. Ko so Bizantinci v boju z Goti zasedli Istro in Friulsko, so si izbrali za oporišče v gornji

* Članek naj velja obenem kot kritične opazke k »Zgodovini Slovencev« dr. Koša.

Adriji Koper, — Justinopolis ali že okoli l. 500 pod carjem Justinom, ali pa od 527 dalje pod carjem Justinianom. Na mestu Justinopolisa je že porej stalo vojaško taborišče Capris, takrat pač še odrezano od celine ter je predstavljal skalnat otok v morskem zalivu. Filolog dr. Peter Skok dokazuje, da je slovensko ime Koper iz prvotnega latinskega imena capra in ne iz poznejšega benečanskega Capodistria. Da pa so šteli Benečani, ki so zasedli Adrijo, Koper za važnejšo točko, kaže ravno ime Capodistria, t. j. glava Istre. Benečani so imeli to mesto kot glavno oporišče. Še dolgo v srednji vek je Koper štel večje število prebivalcev nego sosednji Trst. Koper je že l. 1630 imel 4500 prebivalcev, medtem ko jih tržaško mesto šteje še l. 1702 le 5700. Koper je ostal glavno mesto Istre od l. 1200 do 1810. Pred latinskim imenom Capris je veljalo grško ime Aegida, istega pomena, kar kaže, da so Rimljani prevedli kratko in malo grško ime »koza« na svoje. Iz tega pa moramo sklepati, da je služilo še starše ime kot podlaga grškemu ter slovensko ime Koper izvira iz prvotnega imena. V Kopru so ohranjena prastara slovenska imena: Bossedraga iz l. 1210, ki kaže očitno na slovensko Draga in grič v ozadju Vergaluzza, Vrh Golovca. Ime Tergeste omenja kot karniško vas prvič izza l. 29. pr. Kr. geograf Strabo. Nekateri italijanski zgodovinarji in filologi razlagajo ime iz keltskega »twr« — voda in »geste« — kolonija, torej Tergeste morská kolonija. Dr. Pervanoglu trdi, da mora biti beseda grškega porekla. Filolog G. Mayer domneva, da je beseda ilirska »terga«, kateri bi odgovarjal slovenski trg. Naš filolog dr. Nachtigal zopet dokazuje, da je slovenska beseda Trst morala nastati iz ilirskega Tergeste. Po mojem prepričanju so vse to ideološki poizkusi tolmačiti besedo po fonetičnih pravilih. Pri tako starem imenu pa ne morejo biti mero-dajni fonetični jezikoslovni zakoni, marveč realni podatki, t. j. krajevni in gospodarski položaj mesta. Ako pregledamo razpoložljive vire, ugotovimo, da Trst do poznega srednjega veka ni bilo važ-

jal pa je praški radio orkester, ki je neprestano tekmoval v distanci s solistom in ga ni niti v fortissime mestih preglasil. K temu je pripomogla skladba sama, ki se dosledno izogiba vsakega mašila in balasta ter se v svoji jasnosti in plastiki bori za netematski slog. — Osterčevo delo zasleduje češka javnost z velikim zanimanjem, prav tako tudi avstrijski glasbeni svet, kar pričajo kritike njegove Sonate za violo in klavir o priliki koncertov jugosl. glasbe na Dunaju (januarja 1934), kjer ga odlični avstrijski kritiki: dr. Pisk, dr. H. E. Eller, Paul Stefan (Arbeiterzeitung, Wienerzeitung, die Stunde) označujejo kot najmočnejšega predstavnika sodobne jugoslovanske muzike in mu priznavajo mojstersko kontrapunktično znanje, »starke nationale Eigenart« in »melodische Stimmführungen«. Kaj, ko bi se tudi mi sami malo pozanimali za našega, v tujini že davno priznanega komponista? — Na mednarodnem glasbenem festivalu v Firenzi (1.—8. aprila) bodo izvajale tudi njegove »Belokranjske«, s sodelovanjem ljubljanske komorne kvarteta in koncertne pevke Golobove. On je na tem festivalu edini predstavnik naše glasbe.

Koncert mariborskih harmonikarjev, 17. marca v Unionu. Vodstvo: prof. Schweiger.

Mislim, da naziv »koncert« za to prireditvev ni bil primeren. Bil je pač nekakšen zabaven večer naših mamic, ki so jim mali harmonikarji silno imponirali (kar je povsem razumljivo s stališča materinskega čuvstvovanja; posledica tega je pa enostransko gledanje, pri čemer odpade vrednostno presojanje, kakor tudi pravilno ocenjevanje). Podrobneje se v to stvar pač ne bom spuščal, ker o kakšni umetnosti pri tem ni mogoče govoriti. Ugotavljam le to, da so prav »luštne« zaigrali, bi pa lahko seveda še bolj izdelali do tistih fines, ki jih je tu sploh doseči mogoče.

Dovoljujem si le nekaj opazk in vprašanj: 1. Ta način glasbeno ne izobrazuje, zlasti ne s tremi, tu razpoložljivimi stopnjami, toniko, dominantno in subdominantno. 2. Ali je to vzgojno? Mislim, da baš ne, ker vodi: a) k otroški domišljivosti, kar pri delu ne učinkuje pozitivno ne v šoli ne doma; b) obenem pa, če pomislimo, iz katerih krogov izhajajo ti otroci, poostruje to že tako dovolj ostro začrtano socialno razliko.

Vsekakor bi bilo bolje ustanoviti otroški zbor, pri katerem bi otroci pridobili glasbeno, estetsko in sploh duhovno in pri čemer bi to glasbeno delo postalo ena plat njihovega kultiviranja. Ta nastop pa zadevajo deloma besede: »Tisti, ki vodijo danes mladino, naj dobro vedo, da bo ta mladina v dvasjetih letih, ko bo delala nov red, ravnala tako, kot je bila danes naučena! Zmage, porazi v tej bližnji bodočnosti, kdo bo nosil odgovornost za nje, če ne naš rod, ki bi moral mladino voditi in jo usmerjati...!« (Ak. glas, 24. marca 1934).

D. Cv.

Slovenski Korotan

(Konec.)

Vzhodno od Dobrača je hribovito ozemlje ob naši severni narodni meji mnogo nižje in manj sklenjeno. Južno od Osojskega jezera leže še precej odsežne, a povprečno le 900—1000 m visoke Osojske Ture, nato pa se le v otokih dvigajo posamične gore nad nižjo valovito sosesčino. Šele vzhodno od Krke se pokrajina zopet mogočno dviguje v Svinjski planini (Velika Svinja 2081 m). Toda ker je v nasprotju s pretežno apnenčastimi Karavankami in Ziljskimi Alpami zgrajena z nepropustnim prvotornim kamenjem, ima vključno znatnim vzpetostim le značaj sredogorja. Svinjska planina je zlasti na južni strani položnih zaokrože-

nih oblik, vsa odeta v bujno zelenje, med katerim se odtekajo studenci in potoki, ki izvirajo visoko v rebrih. Ob njih se tišče kraj gozdov, žitnih polj in travnikov posamične kmetije do 1200 m visoko. Tu se razgleduje že na tipično planinskih tleh sredi male odprte planote, obdane od iglavcev, Kneža (1161 m), ki je najvišja slovenska vas na Koroškem.

Osrednji del slovenske Koroške ima obliko vrte kotanje, ki pa je malokje popolnoma ravna. Tu se na zahodu med Karnske in Ziljske Alpe v presenetljivo premi črti vgreza zdaj ožja, zdaj zopet bolj široka Ziljska dolina. Po njej teče Zilja po mestoma močvirnem ozemlju, ki zavzema veliko površino zlasti zahodno od Dobrača. Zato je bližina reke večinoma neobljudena in so pomaknjene naselbine v stran v višje lege. Pod Dobračem vstopa Zilja na staro plazovje, v katero si je vrezala globoko strugo.

Ziljska dolina prehaja v Celovško kotlino, ki se proti vzhodu razprostira do jugoslovanske meje. Redke so pokrajine, ki bi jih na tako tesnem prostoru odlikovala tolika pestra menjava gričevja in osamljenih hribov, ravnin, prodnih teras in globeli, tekočih voda, jezer in močvirij. Take valovite površinske oblike so pokrajini dali nekdanji ledniki in ledniške reke, ki so nekje izdolble globeli, drugod nanesele prod, stvorile v obliki položnih gričev groblje ali obrusile hribe in jim vtisnile današnje valovite oblike. Po sredi kotline se vije Drava, ki si je v ledniškemrodu izkopala globoko in večinoma tesno strugo, iz katere štrle mestoma ogromni apniški balvani. Ob njej se razprostira Zgornji in Spodnji Rož, ki prehaja v Podjuno. Zgornji Rož je najlepši prirodni biser slovenske Koroške. Bolj ravnici nego dolini podoben, je gosto posejan z ličnimi vasicamic, ki se vrste ob vijugavi Dravi. Velikanski z borovjem zrasli prodni vršaj potoka Suhe, ki ima značaj karavanskega hu-

liti. Še danes se imenuje breg od Proseka do Bojčunca Vélika Griža ali Miana (Gmajna) ter Mala Griža ali Stari Breg. Čisto slovenska beseda griža pomeni kamenit, goličav svet, Steinfeld. Že l. 1490 je moral vojvoda Friderik III. prepovedati izsekavanje, ter je tudi mestni magistrat nalagal kraškim vasem, tako posebno l. 1712 Opčini, da mora vsako leto nasaditi po 100 hrastovih sadik. Še preko srede XIX. stoletja so pasli slovenski okoličani po Griži ovce, kakor je ovčjereja segala še do 70ih let istega stoletja po vsem Krasu. Leta 1819 je bila velika pravda Trebčanov in Padričev proti kontradam; Gvardjela, Škorklja in Kolonja radi paše po Veliki in Mali Griži.

Ta geografični in gospodarski značaj Trsta, da

je imel zanikrno pristanišče, da je bila vsa ravnina med bregom in mestom močvirnato trstje, medtem ko so bili bregovi in griči okoli Trsta loza in gozd, kaže ravno, da do srednjega veka Trst ni mogel meti posebnega trgovskega pomena in da je beseda trg, tržišče iz stvarnih podatkov nevzdržljiva. Rimska beseda Tergeste je pač pokvarjenka iz slovenskega trstja. Predrimskih imen v Trstu, okolišu in v ozadju sploh ni. Kar je imen so ali slovenska ali pa latinska. Italijanski filologi razlagajo ime Servola (Škedenj) iz silvula, Scorcola (Škorklja) iz scolcula, Chiarbola iz calvola, Barcola (Barkovlje) iz valcula, valicola. Vse te besede so pa očitno problematične. Lonjera se še l. 1219 imenuje Villa Schlavorum. (Dalje prih.)

Slovensko dekle

O onem čudežu božjega stvarstva bi vam danes pisal, fantje, ki je med najkrasnejšimi te naše bore zemlje. O tistem čudežu, nad katerim je moderni svet najbolj grešil, ko ga je teptal v blato in močvirje, namesto da bi ga čuval kot čuva bogataš najkrasnejši biser svoje zakladnice.

Iz domače slovenske zemlje požene rastlinica, v pomladnem jutru se razcveti v rožo in se zagleda v rumeno sonce. Stvarnik ji udihne svojega vse ohranjajočega duha in napolni njeno boro srčeece z dihom svoje neskončne ljubezni. Dom se razneži ob tej roži, v vaseh je toplo in mehko ob njeni besedi in pesmi kot v majniškem večeru, dolina kot bi jo odel nekdo s posebnim čarom. Lepota, postavljena v naš svet, da bi ob njej verovali v večni ideal lepote!

»Lepota ima to posebnost, da nihče ne more umeti njenega bistva. Kdo zna opisati brezmejno milino in čarobno lepoto, ki sije z marsikaterega obraza? Mi vsi smo ganjeni od nje, pa ne moremo umeti, kam kaže ta žarek lepote. Lepoti se mi ne moremo približati. Brž ko jo skušamo doumeti in razložiti, se nam umakne, kakor se ti odmakne mavrica, ako se ji hočeš približati in jo natančneje spoznati. Zato se nam prava lepota predstavlja v neki nedosegljivi in nerazumljivi obliki. Kip je takrat lep, ako začena biti njegova lepota nerazumljiva, če vsako kritiko neizmerno prekaša. Umetniški kip od Boga nadarjenega umetnika predstavlja vedno prehod iz tega, kar se še da s čuti zajeti v to, kar je nadčutno. Šele potem neha

biti kip kamen. Pesnik je šele takrat ustvaril nekaj lepega, kadar s svojim proizvodom ne zadovolji človeka, temveč ga navdaja s strmenjem in ga spodbada k nedosegljivemu. Tako tudi osebna lepota napravlja človeka nezadovoljnega s samim seboj, če mu kaže njegovo veliko oddaljenost od sebe, njegovo slabost, ničvrednost, da vidi, da ima do nje ravno toliko pravice kakor do zvezd na nebu in do večerne zarje ob sončnem zahodu.« — Tako piše o lepoti slovenski učitelj mladine dr. Jeraj.

Kako lepo je čuti o slovanskem jugu, o preprostih hrvaških in srbskih kmetih, da z neizrekljivo ljubeznijo čuvajo čast svojih deklet in mater in da z neverjetno plemenitostjo ravnaajo s svojimi sestrami. In nemški narod govori s ponosom o svoji ženi kot čuvarici vsega, kar je v narodu vzvišeneja in dobrega.

Naše slovensko dekle! Slovensko besedo gojimo, ker nam je draga in sveta, ob slovenski pesmi nam kipi srce, ob slovenski igri se učimo nastopa in vedenja. Ob slovenskem dekletu pa se hočemo učiti spoštovanja in ljubezni do najvišje lepote, ob njem hočemo rasti v može železne volje, ki bodo vredni tega svojega največjega zaklada. Zato, fantje, ne bomo uvajali med nas, v našo družbo besedo predrznosti iz mesta, kvante iz predmestja, zasmeha in posmeha iz mestnih dvoran. Ničev bi bil ves naš mladinski in narodni idealizem, če ne bi razumel več te svoje fantovske dolžnosti.

*

Svoje dni so nam zatrjevali Nemci, ko so pobijali naše zahteve po slovenskem vseučilišču, da delajo to iz gole skrbi, da ne bi padla znanstvena raven vseučilišč. Pa smo si vseučilišče vendar lahko ustanovili skoraj kar čez noč, in komaj če smo bili za kakšno posamezno stolico v zadregi. Zanimivo bi bilo ugotoviti, zakaj je takrat ostala vprav medicinska fakulteta krna. Kajti Hrvatje so si ustanovili popolno medicinsko fakulteto dobro leto prej, pa niso gotovo bili glede sposobnih predavateljev nič na boljšem, kvečjemu na slabšem, saj so si morali naročiti Slovence iz Nemčije, da jim jo je organiziral.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Zakaj vendar?

Pretekle dni smo imeli priliko opazovati našo šolsko mladino, ki je po hišah in cestah proseč nudila v nakup srečke nekega društva; za večji odjem in s tem tudi večji denarni efekt tombole je bil naročen poseben postopek, katerega starši in občani nismo bili vajeni.

To je menda najnovejši, najsodobnejši način, vzgajati šolarčke. Kajti za te, za najmlajše izmed najmlajših gre. Pet- ali šestletni otroci ponujajo mimoidočim te srečke, bolj sramežljivo in boječe še za zdaj, no, pa se bodo že izučili. In če pojde vzgoja v tej smeri naprej, z abecednikom in računico bo šlo sicer bolj navzkriž. Zato pa bodo ti otroci, danes še nepokvarjeni in brez zmisla za stvar, kmalu postali vsiljivi kot kakšen židovski krošnjar.

Ali so tisti vzgojitelji kaj pomislili na posledice. Takšenle paglavček, recimo, skupi nekaj denarja. Preden ga odda, gre recimo, mimo prodajalca slaščic ali kake podobne dobrine, ki mami otroško srce. Ali naj zahtevamo od njega, od šestletnega otroka, preudarnosti, ki je dostikrat niti odrasli nima? Ne, otrok bo le prečečkrat podlegel skušnjavi, če smemo to sploh še tako imenovati, zakaj to zahteva vendar vsaj mogočnost nekakega umovanja, ki ga otrok ne more imeti. Posledica: graja in kazen zaradi — poneverjenja. In prvi korak je narejen.

Samo še nekaj bi radi vedeli in poznali: ime tistega vzgojitelja, ki je to prodajo odobril.

vadno nastopa tako posamič, da ne daje nikakega pečata pokrajinski sliki. Drevesna meja leži povprečno 1700 m visoko, je pa seveda marsikje, zlasti na rušnih strmih apnenčastih pobočjih potisnjena znatno nizdol. Gozd je zelo važen vir dohodkov. Nanj se oslanja zelo razvita lesna in papirna industrija, ki dela za izvoz. Ob gorskih rekah in potokih se vrste mnoge žage.

Med gozdovi in nad njimi se razprostirajo pašniki, ki so na apnenčastih slemenih Karavank bolj redki in borni, tem lepši in sočnejši pa v Karnskih Alpah in na Svinjski planini. Tod pasejo govedo ali ovce odličnih pasem, medtem ko je v nižavju zelo razvita svinjereja, perutninarstvo in čebelarstvo.

Poljedelstvo uspeva najbolj v vzhodnih ravninskih predelih. Tod goje zlasti rž in oves, v Ziljski dolini in v beljaški okolici pa izvrstno uspeva pod ugodnim vplivom gorskega topleka tudi koruza, ki jo pridelujejo v takem izobilju, da dajo marsikje prebivalstvu glavno hrano. Po vsej Koroški so zelo razširjeni krompirjevi nasadi. Vinska trta pa ne zori skoraj nikjer. Tem bolj je na glasu sadjereja. Sadonosniki dajo zlasti obilo hrušk in jabolk, iz katerih prirejajo na kmetih izvrsten mošt.

Rudarstvo je bilo v prejšnjih stoletjih mnogo bolj razvito nego danes; kopali so zlasti železno in svinčeno rudo. Zdaj ima nekaj pomena le pridobivanje svinčene rude ob jugoslovanski meji pri Zelezni Kapli in na pobočju Pece, še bolj pa v Plajberku nad Beljakom, kjer so kot rudarji zaposleni mnogi naši Ziljani. Ležišča rjavega premoga so tako neznatna, da se ga skoraj nikjer ne izplača kopati. V tem večji meri pa so na razpolago vodne sile, ki jih izkoriščajo večinoma za pridobivanje električnega toka.

Industrija je z izjemo predelovanja lesa zelo slabo razvita in osredotočena skoraj izključno v

OPAZOVALEC

Slovenska zdravstvena veda

Naše vseučilišče boleha še vedno na nepopolnosti ene fakultete: medicinske. Očitno je, da vpliva ta nepopolnost neugodno na več strani. V prvi vrsti onemogočuje sposobnim, a revnim študentom, da se sploh posvečajo medicini, ker jim je na tujih univerzah že zaradi slabega stvarnega položaja študij zelo otežkočen, če ne sploh onemogočen. S tem silijo študente, da se vpisujejo na druge fakultete, za katere nimajo tolikšnega zanimanja in veselja. Nadalje ovira seveda ta nepopolnost tudi znanstveni razmah drugih fakultet, zlasti filozofske (kemija, fizika, naravoslovje) pa tudi pravne (sodna medi-

cina), in tehnične (kemija). In seveda nazadnje, toda ne najmanj, ovira tudi razvoj naše zdravstvene vede. Naši zdravniki-znanstveniki izdajajo svoj strokovni obzornik, pišejo obširne strokovne knjige, strokovno znanstvene sestavke v domačih pa tudi tujih časopisih. Tako je lansko leto izšla več sto strani obsežna strokovna knjiga dr. Matka o perkusiji in avskultaciji, namenjena in umljiva v prvi vrsti le strokovnjakom. Pravkar pa vidimo, da prinaša ugledno glasilo berlinskega medicinskega in še drugih znanstvenih društev strokovni sestavek primarija dr. Josipa Pogačnika o «Operativnem zdravljenju možganskih tvorov», v katerem opisuje pisec nekaj primerov te težke operacije v tukajšnji bolnici in njene ugodne posledice, ugodnejše, nego na svetovno znanih klinikah.

dournika, ga deli od Spodnjega Roža, kjer teče Drava med divje poraščenimi gozdovi po malo obljedeni dolini. A brž ko se reka prebije iz ozke tesni pri Mohličah v široko odprto ravan, se pričena ljubka Podjuna, kakor imenujemo Slovenci vso pokrajino po stari rimski naselbinji Juenni, ki je ležala blizu Globasnice. Rož obrobja na severu obširno gričevje, ki sega do obrežja Vrbskega jezera. Le proti Celovcu se razprostira manj valovita pokrajina, ki prehaja v prostrano Gosposvetsko polje. Nad njim kraljuje v ozadju Krnskega gradu strmi in osamljeni Mons Carantanus, tudi Krnska gora imenovan, ki je viden od daleč z vseh strani Celovške kotline.

Vse vodovje slovenske Koroške zbira in odvaja Drava proti Jugoslaviji. Ta sprejema z desne največji pritok Ziljo, sicer pa ji razen Bele dotekajo s Karavank sami kratki hudourniki, ki prinašajo v dolino ogromno proda. Z leve dobiva Drava vijugavo Krko, v katero se malo preje izliva počasna Glina.

K dravskemu porečju spadajo tudi jezera, ki so številna zlasti v zahodnem delu Celovške kotline. Po postanku so ledeniška. Jih je pa mnogo več kot v vsej ostali Sloveniji skupaj. Vse prekaša po obsegu podolgovato, z daljave velikanskemu veltoku podobno Vrbsko jezero, ki je do 85 m globoko in meri 21-6 km². Njegov odtok Jezernica se izliva v Gline. Vrbsko jezero je najgloblje in največje jezero na slovenskem ozemlju. Po obsegu je štirikrat večje od Bohinjskega jezera. Ostala jezera so mnogo manjša, med njimi so pomembnejša Baško jezero v Zgornjem Rožu, Hodiško jezero severno od Drave ter Klopinsko jezero v Podjuni. Nekatera jezera so zelo plitva in imajo značaj močvirij. Taka so n. pr. Prešeško jezero v Ziljski dolini ter Zablasko in Goslinjsko jezero v Podjuni.

Zaradi znatne nadmorske lege, mogočne gorske pregraje na jugu in odprtosti na severu in

vzhodu se uveljavlja na Koroškem hladno gorsko podnebje, ki je mnogo ostreje nego v drugih deželah ob isti zemljepisni širini. Celovec n. pr. ima januarja tak mraz kot Hammerfest in julija tako vročino kot Praga. Značilno je, da so višji obrobni predeli poleti hladnejši in pozimi toplejši nego nižavja v sredini. Zlasti v zimskih jasnih nočeh so doline bolj mrzle od pobočij osrednjih gora. Šele v gorovju nad 1200 m visoko postaja z nadmorsko višino zimska temperatura zopet nižja. Tako imamo v Celovški kotlini lepe primere toplotnega obrata, ki mu je vzrok njena zaprtost, da mrzli težki zrak ne more odstrujiti, temveč lega globoko k zemlji. Zaradi dolgotrajne ostre zime zamrznejo jezera povprečno dva meseca in Drava nosi mnogo dni ledene plošče proti naši zeleni Štajerski. Deževje prinašajo navadno vlažni jugozahodni vetrovi. Zato imajo največ dežja zahodne Karavanke in Ziljska dolina, najmanj Podjuna. Z ozirom na razporejenost padavin tekom leta se čutijo na jugu vplivi bližine Jadranskega morja; Južno od Vrbskega jezera in Drave je najbolj deževni mesec september ali oktober, tako kot v Trstu, medtem ko imajo severni predeli pod prevladujočim vplivom celine največ padavin julija ali avgusta. Obilno jesensko deževje povzroča česte povodnji zlasti v Ziljski dolini. V obrambi pred njimi so tu regulirali gorske hudournike in oklenili Ziljo z visokimi nasipi. Njeno strugo pa morajo zaradi neprestanih prodnih nanosov čestokrat čistiti.

Kljub temu, da je človek sčasoma gozdove že močno skrčil, je še vedno približno polovica površja pod drevesno odejo. V skladu z višinskimi in podnebnimi razmerami prevladuje iglasti gozd, ki pokriva prodne terase v nižini prav tako kot gorska pobočja. Najbolj razširjeno drevo je smreka, ki se le v višjih legah tu pa tam umakne mecesnovim gajem. Listnato drevje, ki ga zastopa največ bukev, se le redkoma družijo v gozdove. Na-

„Stara drajna“

Pod tem naslovom smo v letošnji 10. številki »Slovenije« predstavili državnega poslanca Pustoslemška slovenskemu človeku, in sicer na podlagi najbolj zanesljivega in pristnega materiala, ki je sploh mogoč, namreč na podlagi njegovega govora v skupščini dne 2. marca t. l.

Veseli nas samo, da tudi drugod g. Pustoslemška in njegove znamenite nazore prav tako odločno odklanjajo. Tako navaja mariborski »Razgled« v svojem »Ljubljanskem pismu« nekaj odlomkov iz tega govora in jih tako označuje:

»... če so razmere v naši deželi res take, kakor jih je naslikal naš obtožitelj, tedaj je imel in ima dosti drugih možnosti opozoriti na to centralno vladno in zahtevati remedure. Izvajati take reči na javni tribuni, to pa je težka politična napaka.

Take napake morejo delati seveda samo ljudje, ki sta jih strankarski fanatizem, strankarska zagrizenost že docela zaslepila in zastrupila. In taki ljudje zaslužijo... Ne, rajši jim po krščansko odpustimo, — saj siromaki ne vedo, kaj delajo!»

Čeprav gleda »Razgled« na vso stvar morda z drugega stališča kot mi, je vendar ta odločna obsodba prav razveseljiva.

O krošnjarski nadlogi

je povedal na občnem zboru Združenja trgovcev za mesto Ljubljano trgovec Ivan Železnikar, kakor beremo v »Trgovskem listu«:

»Nadloga krošnjarstva je kljub vsem okrožnicam banske uprave še vedno enako močna. Bil bi res že čas, da bi se že kedaj podrezalo v tisto sršenovo gnezdo v Kolodvorski ulici. Kar žalostno je, kako so trgovci v tem vprašanju navezani skoraj izključno na samopomoč. Če trgovci sami ne prijavljajo krošnjarjev, potem jih ne prime nihče. A še takrat niso vedno kaznovani. Trgovina pa pri tem propada in število brezposelnih pomočnikov je vedno večje.«

O tem vprašanju smo tudi mi že nekajkrat spregovorili. Opozorili smo tudi, da so razni krošnjariji, po večini Dalmatinci, ki prodajajo zanikarno blago za drag denar in ga vsiljujejo ljudem že po najbolj oddaljenih vasi, škodljivi ne samo za pošteno trgovino, ampak tudi za gospodarsko moralno ljudi, ker jih zavajajo h kupovanju malovrednega in zvečine tudi nepotrebnega blaga.

Ob sebi pa se razume, da je treba od teh krošnjarjev ločiti domačega malega človeka iz kmetov, ki s pomočjo krošnje spravlja svoje lastne izdelke v promet. Te vrste krošnjari, najbolj značilno predstavljan v Ribničanu in njegovi suhi robi, si je že zdavnaj pridobil bitno pravico v našem gospodarskem in družabnem ustroju, in gotovo mu je nihče ne misli jemati.

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

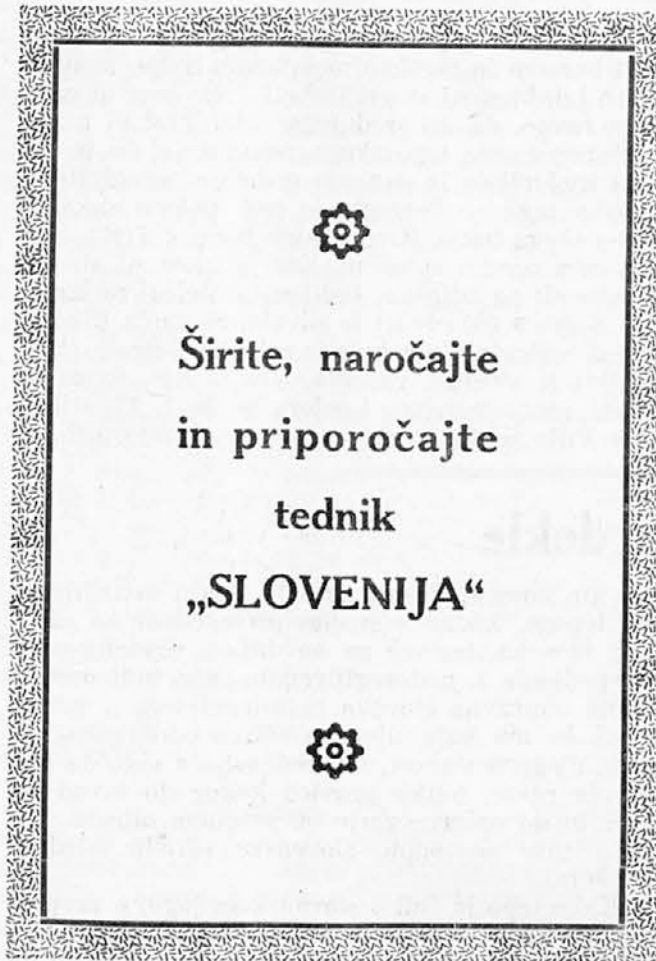
Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in razširjati knjigo »Heldengedächtniskalender 1934«, ki je izšla na Dunaju.

Celovcu in Beljaku. Zato v našem Korotanu ni velikih mestnih naselbin. Tem več veljave imajo nekateri kraji zaradi svoje lege ob prometnih križiščih.

Železniško omrežje je na Koroškem precej gosto razpredeno. V podolžni smeri drži iz Ziljske doline skozi Rož, Celovec in Podjuno železna cesta z več odcepki proti severu in jugu. Najvažnejše križišče prog je Celovec, kjer je sedež deželne vlade in krške škofije. Mesto šteje nad 30.000 prebivalcev, katerih rodbinska imena pa večinoma pričajo, da so to v večji meri le potomci nekaj slovenskih prednikov. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je imel Celovec še dvetretjinsko slovensko večino. Kljub napredujoči nasilni germanizaciji ga še vedno obkroža s treh strani bližnja in daljna slovenska okolica. Le na severu proti Gospe sveti in Krnskemu gradu se je naša govorica umaknila na sosednje gričevje.

S Celovcem tekmuje nekoliko manjši Beljak (20.000 prebivalcev), ki je še bolj ponemčen. Z južne strani se ga dotika naše strnjeno narodno ozemlje. Lega mesta je z vojaškega in prometnega vidika izredno važna. V Beljaku se križajo velike mednarodne železniške proge, ki drže iz Italije v Avstrijo, iz Jugoslavije v Nemčijo ter iz Avstrije, odnosno Italije na Madjarsko.

Vsi ostali kraji imajo bolj lokalni pomen. Na križišču cest naše vzhodne Koroške se dviga na visoki terasi nad Dravo starodavni Velikovec, ki spominja po impozantni legi na našo gorenjsko metropolo. Sicer je mestece uro hoda oddaljeno od železnice, vendar je kot naravno središče bližnje in daljne slovenske okolice zelo pomembno v trgovskem in industrijskem oziru. Ob cesti, ki drži preko Jezerskega vrha v Jugoslavijo, leži stisnjena med gorami v dolini Bele Železna Kapla, nekaj daleč znana po železarski obrti, ki pa je že po-

Kazenska obravnava zaradi napada na kralja.

Hrvaški politični emigranti so ustanovili v tujini uporniško društvo »Ustaša«. To je poslalo tri svoje člene: Petra Oreba, Josipa Begovića in Antona Podgoreca v Zagreb, da napadejo kralja z bombami, ko bo šel v sprevedu po ulicah. Do napada ni prišlo. Napadalci so bili prijati, pri čemer so ubili enega policijskega uradnika, drugega pa ranili. Te dni se je vršila kazenska pravda proti njim v Belgradu pred državnim sodiščem za zaščito države.

Napadalci so bili obsojeni na smrt.

Lista za radio.

Doslej je izhajal ilustrirani tednik za radiofonijo »Radio Ljubljana«, ki je stal na stališču slovenske, jugoslovanske in svetovne radiofonije ter hotel biti glasilo slovenskih poslušalcev. Sedaj je dobil tekmeča »Naš val«, ki ga izdajajo vodje komisarijata radijske postaje v Ljubljani. Med listom »Radio-Ljubljana« in med komisarijatom ljubljanske postaje teče sodna obravnava.

Fašistična resnica.

Nemčija ima tudi ministra za propagando fašizma dr. Goebelsa. Njegova poglavitna službena dolžnost je, da mnogo in mnogokrat govori, o narodnem socializmu seveda. Na kakšno raven je prišla njegova propaganda, pričajo njegove besede pred političnimi »vodniki« berlinskega okrožja:

vsem propadla. Danes uspeva tu lesna industrija, še bolj pa je kraj znan kot pripravna izhodna točka turistov na Karavanke. V bližini je več vrelcev mineralnih voda. Podobno lego imajo ob cesti, ki drži čez Ljubelj, Borovlje, kjer se je stara puškarska obrt obdržala do današnjih dni.

V Ziljski dolini sta najpomembnejša kraja Smohor in Podklošter. Smohor je bivša slovenska naselbina, ki je že docela ponemčena. Narodna meja poteka zdaj vzhodno tik ob mestu, ki je za Slovence važno predvsem kot upravno sodišče Ziljske doline. Kraj leži ob stranski železnici, ki se od glavne proge odcepi pri Podkloštru, živahnem industrijskem trgu, čigar ime spominja na nekdanji benediktinski samostan.

Pod vplivom tujskega prometa, ki je v najnovjši dobi silno oživel, so se končno razvili mnogi letoviščarski kraji. Vso deželo prepreda gosta mreža krasno izpeljanih, deloma asfaltiranih cest, ki drže že skoraj v zadnjo gorsko vas. Tako so nastala pomembna letovišča zlasti ob jezerih, medtem ko skrbe za udobnost hribolazcev številne planinske kočice, ki so seveda v nemških rokah. Najbolj obiskovana letovišča so Vrba, Poreče in Otok ob Vrbskem jezeru.

Slovenski Korotan je v svojih dolinskih predelih zelo gostobljuden. Zaradi gospodarske stiske, ki stalno tlači našega malega kmeta, se prebivalstvo na deželji le polagoma množi. Izseljavanje v koroška mesta in v tujino se vrši že dalje časa, v Ziljski dolini in v Podjuni celo v takem obsegu, da ondotno prebivalstvo po številu nazaduje.

Toda siromaštvo naših kmetijskih domačij nam je le v srečo. V potu svojega obraza se tu stoletja in stoletja preživlja slovenski kmet, ki ga je resno trdo delo naučilo poštenega življenja in mu je vcepilo neskončno ljubezen do svoje zemlje. Kot nekaj se razgledujejo z vrhov naši prijazni domovi

»Ker smo mi narodni socialisti prepričani, da imamo prav, ne moremo poleg sebe nikogar trpeti, ki bi trdil, da ima prav. Kajti če ima prav, mora biti narodni socialist, če pa ni naroden socialist, potem pa nima prav.«

Prav kakor so razlagali kanibali ujetemu popotniku-znanstveniku: »Kako moreš trditi, da naš fetiš ni pravi bog, ko smo ga pa vendar sami naredili. In glej, ker smo ga sami naredili, vemo, da nimaš prav.«

In so ga pojedli, ker so imeli prav.

Tolminski internat fašistična kasarna

Naši, prej še vzgojni zavodi, so postali danes fašistične kasarne, ki so se oddaljile od vsakega plemenitega vzgojevalnega dela. Tak zavod je tudi konvikt v Tolminu, kjer se »vzgaja« okoli 150 dijakov, med njimi tudi precej Slovencev, katerim je pa najstrožje prepovedano občevarati med seboj slovensko. Ravnatelj, ekonom in štirje perfekti, vsi Italijani in fašisti seveda. Vsekakor je dejstvo, da plačujejo gojenci v konviktu mesečno 200 lir, zadovoljivo, ker med našimi tega danes skoraj nihče več ne zmore; kdor pa zmore plačevati tolikšno vsoto, pa gotovo ne pojde v Tolmin. Olajšanje plačila pa dosežejo v prvi vrsti laški dijaki. Za te pa velja zavod danes kot nekaka poboljševalnica. Če nobeno drugo sredstvo ne zaleže, ga pošljejo v Tolmin. Okoli 70 odstotkov laških dijakov ima tu znižano oskrbo.

»Istra.«

SOMISLJENIKI IN SIMPATIZERJI!

Želite imate glede spolnitve lista? Priznavate potrebo njegovega obstoja, le predstavljali ste si ga drugačnega, reprezentativnejšega! Omogočite dvig lista z rednim plačevanjem naročnine in z nabiranjem naročnikov-plačnikov!

*

Naš list se je rodil iz žive potrebe po glasilu, ki bi preko vseh razlik v miselni in politični usmerjenosti združeval vse rojake v eni veliki veri v lepšo bodočnost in v borbi zanjo. Zato ga podpirajte in mu nabirajte naročnikov.

*

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremeljenj, težceh po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

*

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

Širite in naročajte naš tednik!

in domače cerkve na slovensko Ziljo, Rož in Podjuno, iz katere prinaša Drava bratom na vzhodu tople pozdrave naših koroških rojakov.

Iz članka »Slovenski Korotan« M. Vinarja v knjigi »Naši onstran meje«.

Ljubezen in dolžnost,

spisal Paul Acker, prevedel J. Kotnik, 62. zvezek »Mohorjeve knjižnice«.

Sodobni francoski pisatelj vodi čitatelja iz pariškega velemestnega življenja v borna predmestja, kamor se zateče bogato meščansko dekle, da najde to, kar imenuje Paul Bourget »smisel življenja«, ki sloni tu na odpovedi erotične ljubezni in posvetitvi življenja zanemarjenim delavskim in malomestnim otrokom. Je to izrazita povest à la thèse, brez umetniške ambicije, pač pa idejno graditvena: nekakšno praktično pridobivanje etiki in religiji.

Mohorjeva knjižnica je s to povestjo narastla na 62. snopič svojih publikacij. Med domačimi beletristi srečujemo imena kot Pregelj, Magajna, Malešič, Savinšek, Jaklič, ki so čitateljem znani že iz »Mladike«. Poleg romanov in povesti je izšlo tudi nekaj oderskih del. Številni so tudi prevodi iz sodobnih tujih slovstev. Posebno skrb posveča knjižnica mladini. Seznam, ki je izšel ob 62. snopiču, navaja kar dvanajst mladinskih del. Nadalje so tu dela zemljepisne, zgodovinske, sociološke, apologetične in nabožne vsebine, ki znanstveno ali poljubno-znanstveno obravnavajo sodobne potrebe in probleme izobraženih in preprostih čitateljev. Kajti to je treba pohvalno priznati založnici, ki kaže zadnje čase še posebno agilnost, da skuša ustreči v enaki meri vsem slojem našega naroda in izpopolniti vrzeli drugih slovenskih založb.

C. F.

Urednik in izdajatelj Drago Kornhauser v Ljubljani.